

Natuurherstel in het Westduinpark

Als waardevolle 'stepping stone' in de duinen vormt het Westduinpark bij Den Haag samen met de Bosjes van Poot en Wapendal het 'Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal' (foto 1). Op basis van het hiervoor opgestelde Natura 2000-beheerplan wordt momenteel natuurherstel uitgevoerd om de natuurkwaliteit te optimaliseren.

Westduinpark

Het Westduinpark is een relatief smal duingebied met kenmerkende paraboolduinen en droge duinvalleien. Overwegend bestaat het gebied uit Jong duin (1800 jaar oud) met plaatselijk aan de stadsrand Oud duin (4000 jaar oud). Grote delen van het duin zijn door eeuwenlange afslag verdwenen. Dat is ook de reden waarom de zee-reep ten opzichte van de achterliggende duinen lager ligt (foto 2). Het Westduinpark is een 200 hectare groot duinlandschap met een variatie aan plantengemeenschappen van het droge duin met bijbehorende diersoorten.

Ontwikkelingen

De mens heeft tot op de dag van vandaag een grote invloed gehad op de ontwikkelingen van dit natuurgebied. Deze zijn in de jaren negentig van de vorige eeuw stil komen te liggen. In Nederland is geen ander duingebied dat door de mens zo sterk is beïnvloed als het Westduinpark. Het middengedeelte, ook wel 'de Plak' genoemd, is in het verleden het meest door de mens beïnvloed. Valleien zijn hier opgevuld met zand dat vrij kwam bij de aanleg van de Scheveningse haven. Een deel is in gebruik geweest als stortplaats. Vooral in het zuidwestelijke en noordelijke deel bleef het natuurlijke duinlandschap bewaard, met karakteristieke duinvormen zoals complexen paraboolduinen en enkelvoudige uitblazingsvalleien. Plaatselijk is ook het zogenaamde 'Zeedorpenlandschap' nog aanwezig. Het duin was open, dynamisch en stikstofdepositie speelde nog niet. Jaarlijks moesten verstuivingen volgens de Keur van het Hoogheemraadschap worden gestabiliseerd door aanplant van Helm (*Ammo-*

Foto 1. Het Natura 2000gebied Westduinpark en Wapendal bij Den Haag, met erin aangegeven de vier herstelprojecten.

A (grote gele gebied) = Westduinpark

- 1 = Natte Pan: meer dynamiek

- 2 = Natte Pan: vochtige duinvallei

- 3 = Duin-Bosjes van Poot: meer dynamiek

- 4 = Wieringse straat: meer dynamiek

B (kleine gele gebied) = Wapendal

phila arenaria). Ook werd in de vijftiger jaren ten behoeve van de toenemende recreatie uit de aangrenzende stad een netwerk van wandel-, fiets- en ruiterpaden met voorzieningen als speelweiden, speellocaties en uitzichtpunten aangelegd. Dit ging gepaard met de aanplant van duinvreemde soorten.

Aanwezige en potentiële natuurkwaliteit

In de afgelopen twintig jaar is hier een enorme verandering in gekomen. Met de wel behouden waardevolle kenmerken kreeg het Westduinpark samen met de Bosjes van Poot in 1990 de status 'Beschermd Natuurmonument'. De situatie was toen dat er enerzijds sprake was van afname van dynamische processen, afname van het Konijn (*Oryctolagus cuniculus*) als 'de beheerder van het duin' en toename van stikstofdepositie. Samen met de vroegere aanplant van duin-

Foto 2. Afslagkust ter hoogte van Westduinpark wordt omgezet tot aangroei kust door de zg. zandmotor.

vreemde plantensoorten heeft dit geleid tot vergrassing, verstruiking, verbossing en daarmee tot een afname van duineigen plant- en diersoorten. Anderzijds zijn er nog voldoende potenties in het aanwezige duinlandschap, in de natuurlijke dynamiek en in de aanwezige zaadbanken van typische duinsoorten.

Dankzij deze aanwezige en potentiële natuurkwaliteit en biodiversiteit is het gebied zowel nationaal als internationaal zo waardevol, dat het Westduinpark samen met de Bosjes van Poot en Wapendal het 'Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal' vormt sinds 2000 (foto 1). In het kader van het kustverbredingsproject 'Zwakke Schakels' zijn ter hoogte van het Westduinpark, het strand en deels de zee-reep verbreed. Door realisatie van 'de Zandmotor' is ca 20 miljoen kubieke meter zand voor de kust van het duingebied Solleveld, ten zuiden van het Westduinpark, gesuppleerd. Uit onderzoek blijkt, dat door de wind ongeveer 70% van dit gesuppleerde zand in noordelijke richting zal worden vervoerd. De vroegere situatie van een afslagkust (foto 2) wordt nu omgezet in een aangroei kust. Op dit moment is het zandtransport al duidelijk zichtbaar. Dit is belangrijk voor het herstel van het dynamische proces in het Westduinpark waardoor ook de kwaliteit van kalkrijke 'Grijze duinen' wordt vergroot.

Natuur en recreatie

Om voor het Westduinpark en de Bosjes van Poot een goede afweging en borging te kunnen maken hoe om te gaan met de verschillende functies, met name recreatie en natuur, is in 2006 onderzoek gedaan naar de actuele en potentiële waarden (foto 3). Zo is gekeken naar de hydrologie, de geomorfologie, de ontwikkeling van vegetaties, de archeologische en cultuurhistorische waarden. Voor recreatie is gekeken naar verschillende vormen: inten-

Foto 3. Recreatie in Westduinpark (foto: Peter van Oosterhout).

sief, extensief, stationair en natuurbeleving en naar de toekomstige behoefte. Ook is er gekeken naar de inpasbaarheid van recreatie en natuur. Hiervoor zijn de volgende vier zoneringsniveaus toegekend: natuur met natuurgerichte recreatie, natuur met recreatie, natuur en recreatie gelijkwaardig en recreatie met natuur. Op basis hiervan zijn in het Westduinpark en de Bosjes van Poot tien deelgebieden te onderscheiden. Ieder deelgebied heeft zijn eigen prioriteit voor de diverse functies. Ter versterking van de natuurbeleving worden veel in het verleden met asfalt verharde wandelpaden omgevormd tot zandpaden of paden met kleischelpen. Een aantal over duintoppen aangelegde paden wordt verlegd naar de lager gelegen valleien. Ook worden afrasteringen verwijderd. Door het invoeren van begrazing loopt de recreant straks niet meer zoals nu in een corridor van afrasteringen. Wel met de praktische beperking dat het duin alleen op de paden toegankelijk blijft. De 'doorsteken' van de stad naar het strand blijven gehandhaafd. In deze nieuwe situatie zal de recreant meanderend door het duin wandelen op onverharde paden, gemarkeerd door gekleurde houten paaltjes, in oogcontact met grazende paarden en/of koeien en is de 'skyline' van Den Haag niet meer zichtbaar.

Natura 2000-beheerplan

Voor dit Natura 2000-gebied is door de provincie Zuid-Holland met direct belanghebbenden een beheerplan opgesteld.

Hierin zijn de instandhoudingsdoelen uitgewerkt en is de recreatiezonering als uitgangspunt genomen. Dit beheerplan wordt vastgesteld als de resultaten van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) voor dit duingebied bekend zijn. Als uitwerking van dit beheerplan is voor de deelgebieden Natte Pan, Wieringsestraat en Duin-Bosjes van Poot het 'Projectplan verbetering natuurkwaliteit Westduinpark en Bosje van Poot, planperiode 2010-2015' opgesteld.

Uitvoering natuurherstel

In november 2011 is het natuurherstel van start gegaan (foto 4). Voor de totale uitvoering zijn twee winterperioden, die van 2011-2012 en 2012-2013, gepland. De totale kosten bedragen € 2,5 miljoen. Deze worden gedekt door: € 1,25 miljoen Provinciale natuursubsidie, € 0,6 miljoen Europese subsidie (Kansen voor West) en € 0,65 miljoen van de gemeente Den Haag.

ZUIDHELLINGEN EN VALLEIEN

De zuidhellingen en de naar zee gerichte hellingen van het paraboolduin in de deelgebieden Natte Pan, Wieringsestraat en Duin-Bosjes van Poot worden afgeplagd alsook de laag gelegen droge valleien. De noordhellingen en naar landzijde gerichte hellingen blijven intact.

Ook worden de duinvreemde soorten, zoals de Rimpelroos, Sneeuwbes, Iep en Esdoorn, verwijderd. Deze maatregelen zijn vooral gericht op

het instandhoudingsdoel voor het prioritair habitattypen kalkrijke 'Grijze duinen': het vergroten van de kwaliteit en van de oppervlakte van deze bijzondere droge duingraslanden. Ook wordt door deze maatregelen het dynamische proces van zand, wind en water bevorderd en gereactiveerd.

VOCHTIGE DUINVALLEI

In deelgebied de Natte Pan wordt de natuurlijke situatie van een vochtige duinvallei hersteld. Dit betekent, dat duinvreemde boomsoorten en struweel worden verwijderd. Daarna wordt de organisch verrijkte bodemlaag verwijderd. Het 'natuurlijk' grondwaterregime, in het voorjaar een hoog en aan het einde van de zomer een laag grondwaterniveau, wordt weer gecreëerd. Ook de grondwaterkwaliteit, voedselarm en kalkrijk, wordt verbeterd. Door aanpassingen van de taluds in deze vallei ontstaat een brede 'natuurlijke' gradiënt tussen droog en nat. Dit vormt een goede uitgangssituatie voor waterminnende plantsoorten, zoals Parnassia (*Parnassia palustris*) en orchideeën en voor amfibieën, zoals de Rugstreeppad (*Epidalea calamita*).

Beheer

Als aanvullend beheer wordt winterbegrazing door paarden en/of runderen ingesteld in de drie deelgebieden. De gedachte is dat deze dieren de grassoorten die niet in het gebied horen wegvreten, maar worden ook gevoederd. Om deze gebieden wordt hekwerk geplaatst. De ingangen krijgen afhankelijk van de toegankelijkheid klaphekken, speciale ruiters-klaphekken en/of veeroosters. De deelgebieden blijven voor wandelaars, fietsers en ruiters toegankelijk zoals in de huidige situatie. Ook wandelaars met honden zijn in het Westduinpark welkom. De honden blijven dan wel aangelijnd! De werkzaamheden stoppen in maart in verband met het broedseizoen en zullen dan in september hun vervolg krijgen.

H.P.F. van Bussel
Gemeente Den Haag,
dienst Stadsbeheer
Beleidsmedewerker

J.J.J.M. Lucas
Dunea
Adviseur Natuurbeheer,
afdeling Duinstrategie
Postbus 34, 2270 AA Voorburg.

Voor meer informatie:
www.denhaag.nl/westduinpark

Foto 4. Natuurherstel is in november 2011 van start gegaan (foto: Henriëtte Guest).